

Visumbeleid in het Schengengebied en universele mensenrechten

Kevin Drieënhuizen

(Canessa, 2018)

Bachelorthesis Geografie, Planologie & Milieu (GPM)
Faculteit der Managementwetenschappen
Radboud Universiteit Nijmegen
Juni, 2021

Titelpagina

Titel scriptie: Visumbeleid in het Schengengebied en universele mensenrechten

Bachelorthesis Geografie, Planologie & Milieu (GPM)

Faculteit der Managementwetenschappen

Radboud Universiteit Nijmegen

Juni, 2021

Auteur: Kevin Drieënhuizen

Scriptiebegeleider: Prof. Dr. Henk van Houtum

Samenvatting

In dit onderzoek staat de verhouding tussen universele mensenrechten en het Schengen visumbeleid centraal. Daarbij wordt ingegaan op meerdere universele mensenrechtenverklaringen en organisaties die zich inzetten op het handhaven en promoten van deze rechten. Met dit onderzoek wordt een toevoeging gegeven aan het debat, zowel op wetenschappelijk als maatschappelijk vlak, over mensenrechten en visumpolitiek. Door in te gaan de artikelen beschreven in de universele mensenrechtenverklaringen en deze te reflecteren op het huidige visumbeleid worden de overeenkomsten en verschillen tussen deze twee duidelijk naar voren. Door een antwoord te formuleren op de vraag: *“Hoe spoort het Schengen visumbeleid met de mensenrechten van de Verenigde Naties?”* kunnen conclusies getrokken worden uit de aangetoonde overeenkomsten en verschillen tussen het Schengen visumbeleid en de universele mensenrechtenverklaringen. Om een antwoord te formuleren op deze vraag is gebruik gemaakt van literatuuronderzoek. Hierbij is expliciet gezocht naar peer-reviewed wetenschappelijke artikelen, officiële verdragen en verklaringen en officiële websites. Het raadplegen van literatuur heeft voornamelijk online plaatsgevonden in verband met reisrestricties en beperkte toegang tot fysieke bronnen ten tijde van het onderzoek. Uit het onderzoek is gebleken dat er meerdere verschillen bestaan tussen het visumbeleid en de verklaringen. Met name op het gebied van onderscheid op basis van land van herkomst of nationaliteit. Waar er in elk van de behandelde verklaringen gesteld wordt dat elk mens gelijk is en ook zo behandeld moet worden, wordt er in het visumbeleid van het Schengengebied wel degelijk gekeken naar de nationaliteit of het land van herkomst bij de bepaling of een persoon een visum kan krijgen. De conclusie die in dit onderzoek getrokken wordt is daarom ook dat het huidige visumbeleid in het Schengengebied niet spoort met de universele mensenrechtenverklaringen aangezien er verschillen bestaan op het gebied van beoordeling op basis van nationaliteit, etniciteit en gelijke behandeling. Daarnaast zijn op economisch vlak ook verschillen. Hierbij valt te denken aan de verschillen in kosten van een visum. Bij dit onderzoek moet in gedachte worden genomen dat er sprake is van literatuuronderzoek op basis van voornamelijk bronnen geschreven in het Nederlands of Engels. Daarnaast moet er rekening gehouden worden met het feit dat er gekeken is naar de relatie tussen het visumbeleid en geschreven mensenrechtenverklaringen, waar ongeschreven rechten als mogelijk vervolgonderzoek aanbevolen wordt.

Inhoudsopgave

Lijst met afkortingen	1
Inleiding	2
1.1 Introductie	2
1.2 Probleemstelling, doelstelling en vraagstelling	2
1.2.1 Probleemstelling	2
1.2.2 Doelstelling	3
1.2.3 Vraagstelling	3
1.3 Methode	4
1.3.1 Literatuuronderzoek	4
1.4 Academische relevantie	5
1.5 Maatschappelijke relevantie	5
1.6 Leeswijzer	6
Theoretisch Kader	7
2.1 Geschiedenis	7
2.2 Grenzen	9
Visumbeleid in het Schengengebied	9
3.1 Discriminatie	13
Mensenrechten	15
4.1 Verordeningen en verdragen	15
4.2 Reflectie van de universele mensenrechten op het visumbeleid van Schengen	17
4.2.1 Universele Verklaring van de Rechten van de Mens	17
4.2.2 Europese Verklaring van de Rechten van de Mens	19
4.3 Discriminatie	20
Conclusie	22
Discussie en aanbevelingen voor vervolgonderzoek	23
Reflectie	23
Bibliografie	25

Lijst met afkortingen

Afkorting	Uitleg
ACHR	Arabisch Handvest voor de Rechten van de Mens
BBP	Bruto Binnenlands Product
CDHRI	Caïro Verklaring van de mensenrechten in de islam
EHRM	Europees Hof voor de Rechten van de Mens
ETIAS	European Travel Information and Authorization System
EU	Europese Unie
EVRM	Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens
IND	Immigratie- en Naturalisatiedienst
NGO	Niet-gouvernementele organisatie
OHCHR	Office of the High Commissioner for Human Rights
USD	United States Dollar, Amerikaanse Dollar
UVRM	Universele Verklaring van de Rechten van de Mens
VK	Verenigd Koninkrijk
VN	Verenigde Naties
VRI	Visa Restriction Index

1. Inleiding

1.1 Introductie

De wereld is constant in beweging. Dagelijks verplaatst bijna iedereen op aarde zich van A naar B. De bestemming varieert: werk, vakantie, een 'ommetje' of naar de studie. Het lijkt een dagelijks fenomeen van komen en gaan zonder zorgen. Toch is het reizen, zeker in het geval van internationale reizen niet altijd vanzelfsprekend. Er zijn namelijk een aantal belemmeringen die het internationale reizen voorkomen of beperken. Één van deze belemmeringen is het beleid rondom visa. Voor de inwoners sommige gebieden is het vereist een visum te bezitten om een specifiek ander gebied te betreden. Niet alleen voor vakantie, maar voor alle redenen van bezoek van een ander gebied. Deze visa kosten geld en worden niet aan elke wereldburger verleend. Bij het verlenen van deze visa wordt naar een aantal factoren gekeken om te beoordelen of een persoon wel of niet toegestaan is om het grondgebied te betreden. Dit blijft niet beperkt tot de reden van bezoek, maar gaat verder door bijvoorbeeld te kijken naar nationaliteit en veiligheidsrisico. Een persoon zou bijvoorbeeld geen visum kunnen krijgen op basis van zijn land van herkomst om zoals de Europese Raad het noemt 'de (inter)nationale veiligheid en openbare orde te beschermen en waarborgen' (Adogame & Spickard, 2010). Deze factoren verschillen per land of per groep van landen. In dit onderzoek wordt gefocust op de het Schengengebied. Er kan op basis van deze vermoedens van gevaar voor de openbare orde afgevraagd worden in welke mate deze weigering van personen mede op basis van hun afkomst in lijn is met de universele mensenrechten.

1.2 Probleemstelling, doelstelling en vraagstelling

1.2.1 Probleemstelling

In deze scriptie wordt onderzocht in welke mate er sprake is van ongelijkheid in de toelating van personen tot het Schengengebied. Hierbij wordt naar meerdere factoren gekeken die deze toelating mogelijk maken of juist verhinderen. Een veelgenoemde factor is nationaliteit; land van herkomst. In dit onderzoek wordt ook gekeken naar andere factoren en hoe al deze factoren het huidige visumbeleid gevormd hebben. Hoe wordt er bijvoorbeeld gekeken naar diplomaten? Gelden daar andere regels voor? Andere factoren als werk en vakantie worden ook behandeld. Er wordt daarbij in het bijzonder gekeken in welke mate het huidige visumbeleid aansluit op de internationale mensenrechten en hoe mensenrechtenorganisaties denken over het huidige visumbeleid van het Schengengebied. Met internationale mensenrechten wordt bedoeld: de mensenrechten opgesteld door de Verenigde Naties en het daarop volgende Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens. Daarbij wordt een beschouwing gemaakt van in welke mate er sprake is van het naleven van deze rechten bij het voeren van het visumbeleid in het Schengengebied. Een belangrijke partij hierin is Amnesty International. Deze organisatie zet zich in tegen het schenden van de internationale mensenrechten. In dit onderzoek worden meerdere partijen vergeleken, waar Amnesty International er dus een van is. Andere non-gouvernementele organisaties die zich inzetten om de mensenrechten wereldwijd of nationaal te beschermen zijn Human Rights

Watch, Human Rights Action Center en de National Association for the Advancement of Colored People. Volgens Amnesty International (2018) staan nieuw aangenomen wetten op het gebied van migratie van en naar het Schengengebied vaak niet in verhouding met de manier waarop men met elkaar om zou moeten gaan volgens de mensenrechten. Als voorbeeld kan gedacht worden aan het structurele zoeken naar het verband tussen terrorisme en de crisis rond vluchtelingen waarbij gesuggereerd wordt dat er een positief verband zou bestaan tussen het aantal vluchtelingen in het Schengengebied en de terrorismedreiging. Gezien het feit dat er bij de bepaling of een persoon een visum kan krijgen gekeken wordt naar het risico wat deze persoon vormt voor de openbare orde en (inter)nationale veiligheid en het frame van islamitische migranten als terroristen, lijkt er een vorm van racisme ontstaan te zijn rondom personen met een islamitische ideologie of geloofsovertuiging en het gevoel van terrorismedreiging (Al Olaimy, 2019). Het beeld van een typische terrorist wordt vaak beschreven als “een moslim met een lange baard, een AK-47 die de belangen behartigt van de Islam” (Al Olaimy, p. 45, 2019). De aanslag op 9/11 en het aantal vluchtelingen maakte dit frame nog sterker. Het beeld van deze terrorist is echter niet goed gegrond aangezien de meeste aanslagen door extreemrechtse, vaak niet-islamitische, personen uitgevoerd worden (Al Olaimy, 2019). Het punt dat personen komend uit een land met een hoog percentage islamieten een groot gevaar voor de nationale veiligheid kunnen zijn, is daarbij niet goed gegrond (Al Olaimy, 2019).

1.2.2 Doelstelling

In deze scriptie wordt gekeken naar in welke mate er bij het voeren van het visumbeleid in het Schengengebied rekening gehouden wordt met de universele mensenrechten. Daarbij wordt gekeken naar de rechten opgesteld door zowel de Europese Unie als de Verenigde Naties. Het doel van dit onderzoek is om aan te geven in welke mate de universele mensenrechten worden nageleefd dan wel worden genegeerd of afgewezen bij het voeren van het visumbeleid in het Schengengebied. Verder heeft dit onderzoek als doel een wetenschappelijke bijdrage te leveren in het debat over mensenrechten en visa. Meer over de wetenschappelijke en maatschappelijke relevantie is terug te vinden in respectievelijk 1.4 en 1.5.

1.2.3 Vraagstelling

De hoofdvraag van deze scriptie luidt als volgt:

Hoe spoort het Schengen visumbeleid met de mensenrechten van de Verenigde Naties?

In deze vraag wordt gekeken naar het visumbeleid an sich. Er wordt onderzocht op welke manier er sprake is van het al dan niet naleven van de mensenrechten opgesteld door de Verenigde Naties en opgesteld door de Europese Raad in de vorm van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens. Aangezien een groot aantal Schengenlanden lid is van de Europese Unie kan er worden gekeken of het visumbeleid van het Schengengebied aansluit op de afspraken die gelden voor de lidstaten van de Europese Unie.

1.3 Methode

Bij het voeren van dit onderzoek worden meerdere methoden toegepast. In deze paragraaf wordt beschreven hoe deze methoden precies zijn toegepast en waarom er voor deze methoden gekozen is.

1.3.1 Literatuuronderzoek

Om antwoorden op te stellen op de gestelde vragen in paragraaf 1.2.3 is een grondige literatuurstudie uitgevoerd. Hierbij is gekeken welke processen, theorieën, regelgevingen en documenten relevant zijn voor dit onderzoek. De bronnen die gebruikt zijn in dit onderzoek zijn voornamelijk online verkregen. Daarbij is gekeken naar meerdere factoren:

1. De betrouwbaarheid van een bron. Is de bron bijvoorbeeld peer-reviewed en/of staat het artikel in een wetenschappelijk tijdschrift.
2. De geldigheid van een bron. De bron moet niet verjaard zijn. De inhoud ervan moet nu nog steeds gelden, tenzij duidelijk aangegeven wanneer dit niet het geval is.
3. De juistheid van een bron. De bron moet een juiste afspiegeling geven van de werkelijkheid en dus zo objectief mogelijk blijven.

Tijdens dit onderzoeksproces is een wetenschappelijke onderzoekende houding aangenomen. Van der Rijst (2009) definieert deze houding als het begrijpend, delend, vernieuwend en wetend handelen bij het uitvoeren van een wetenschappelijk onderzoek. Daarnaast stelt van der Rijst (2009) dat de onderzoeker te allen tijde zich kritisch moet opstellen. Vooral dit laatste is belangrijk bij het doen van dit onderzoek, omdat er veel naar wetsartikelen gekeken wordt. Door deze wetsartikelen kritisch te benaderen, kan een zo juist mogelijke vergelijking getrokken met het visumbeleid in het Schengengebied (van den Herik & Schuitema, 2016). Bij het kritisch lezen en beoordelen van artikelen moet men bedacht zijn op subjectiviteit. Uiteraard is het een onderzoeker toegestaan een eigen mening te vormen, mits deze wetenschappelijk gegrond is. Verder moet een onderzoeker letten op aannames; deze mogen alleen hypothetisch gebruikt worden en dus niet als onderbouwing van een mening.

De reden van dit onderzoek is om een bijdrage te leveren aan het debat over visa in verhouding tot de universele mensenrechten. Deze bijdrage wordt op zowel maatschappelijk als wetenschappelijk gebied geleverd. Het onderzoek bestaat niet puur uit het benoemen van feiten en het onderbouwen van standpunten, maar het heeft als doel een werkelijke en relevante wetenschappelijke bijdrage te leveren (Walliman, 2005).

Wat betreft de geraadpleegde literatuur is kritisch bekeken of er sprake is van een peer-reviewed wetenschappelijk artikel waarin feiten worden benoemd of waarin meningen duidelijk wetenschappelijk onderbouwd zijn. Deze bronnen zijn eerst gelezen, beoordeeld op hun mogelijke bijdrage aan het onderzoek, samengevat en later mogelijk verwerkt in dit onderzoek. De onderzoeksvraag die gesteld wordt in dit onderzoek is opgesteld na het analyseren van de literatuur aangaande dit wetenschappelijke debat. De hiaten die hierbij gevonden zijn worden als toevoeging in dit onderzoek beschreven. De geraadpleegde literatuur bestaat naast wetenschappelijke peer-reviewed artikelen uit boeken (zowel e-books als gedrukt), afbeeldingen en figuren die bijdragen aan de tekst en referenties naar institutionele websites en documenten. Bij het raadplegen van bronnen is ernaar gestreefd

niet te oude bronnen te raadplegen. Het debat over visa en grenzen is immers in verandering en daarom moet er ook rekening gehouden worden met het feit dat theorieën en documenten aangevuld of vernieuwd worden. Daarom is bij het verzamelen van relevante literatuur rekening gehouden met het raadplegen van de meest recente versies.

Uiteraard geven sommige bronnen, als voorbeeld Amnesty International, geen volledig objectief beeld van een situatie. Dit komt doordat zij zich o.a. inzetten tegen internationale mensenrechtenschending. Toch zijn dergelijke bronnen wel erg bruikbaar voor het onderzoek, omdat er vanuit meerdere perspectieven gekeken wordt naar het probleem. Gezien de situatie waarin dit onderzoek geschreven is, tijdens de corona pandemie en de daarbij horende lockdowns, is voornamelijk gebruik gemaakt van digitale bronnen. Naast de digitale bronnen zijn ook een aantal fysieke bronnen geraadpleegd. De meeste geraadpleegde bronnen zijn geschreven in het Nederlands of in het Engels. Een overzicht van alle bronnen is terug te vinden in de bibliografie.

1.4 Academische relevantie

De academische ofwel wetenschappelijke relevantie van dit onderzoek is het feit dat er in de literatuur nog weinig geschreven is over de verschillende definities van het visumbeleid in het Schengengebied. Het huidige debat over wat een grens precies is neemt de laatste jaren aan relevantie toe. In 2002 schreven van Houtum & van Naerssen al over de grens als een proces in plaats van puur een objectief fenomeen. Wat vooral van belang is voor dit onderzoek is wat de literatuur tot nu toe schrijft over het visumbeleid en de onderliggende redenen voor de keuzes die gemaakt worden in dit beleid. Wat opvalt is dat er hierover weinig geschreven is. Dit terwijl het visumbeleid een van de machtigste middelen is op het gebied van grenzen. In de literatuur is door meerdere auteurs (Bhagwati, 2003; Castles, 2004; Cornelius et al., 2004; Düvell, 2005) beschreven dat het huidige visumbeleid dat gevoerd wordt in het Schengengebied discrimineert op basis van afkomst en economische status. Elk artikel verhoudt zich verschillend ten opzichte van het visumbeleid. De verhouding tussen de mensenrechten en het visumbeleid van het Schengengebied wordt in dit onderzoek geschetst als toevoeging op het wetenschappelijke debat.

1.5 Maatschappelijke relevantie

Decennialang wordt er al geprotesteerd. Hierbij kan gedacht worden aan het protesteren voor een betere cao, protesteren voor betere werkomstandigheden, protesteren voor rechtvaardigheid, protesteren voor gelijke behandeling en nog vele andere redenen. Voor vele mensen is het recht om te protesteren een groot goed. Ianchovichina, Burger & Witte (2020) beschrijven een enorme stijging in het aantal protesten sinds de start van de jaren '10 van de 21e eeuw. Protesteren blijkt dus een steeds grotere rol te spelen in het dagelijks leven. De vrijheid van meningsuiting heeft een steeds grotere waarde. Aangezien het leeuwendeel van deze protesten betrekking hebben op mensenrechten blijkt dat het uiten en willen rechtvaardigen van deze rechten steeds belangrijker wordt. Naast de mensenrechten is het thema migratie ook in toenemende mate onderwerp van protesten. De meestal in watertermen (stroom, golf, etc.) beschreven toename in de hoeveelheid personen die zich

verplaatsen of hebben verplaatst richting het Schengengebied heeft een grote rol gespeeld in het maatschappelijke en politieke debat over migratie (Ostaijen, 2017). Het grootste punt van discussie in dit debat was de hoeveelheid personen die toegelaten mochten worden tot het Schengengebied of een specifiek land binnen dat gebied.

Dit onderzoek voegt een beschrijving van de mensenrechten die verband hebben met visa, migratie en grenzen toe aan het debat over zowel de vrijheid van meningsuiting, de vrijheid van bewegen als het recht op gelijke behandeling.

1.6 Leeswijzer

Het document is uit meerdere onderdelen opgebouwd. Deze onderdelen zijn opgedeeld in hoofdstukken waaraan een titel aan is gegeven. In hoofdstuk 2 wordt een beschrijving gegeven van relevante literatuur rondom grenzen, mensenrechten en Schengen. Daarbij wordt ingegaan op het ontstaan van deze begrippen de geschiedenis ervan. In hoofdstuk 3 wordt dieper ingegaan op het visumbeleid in het Schengengebied, waarbij aandacht besteed wordt aan de verschillende meningen in de literatuur over dit thema, welke verschillende soorten visa er bestaan en het argument dat het visumbeleid mogelijk negatief discrimineert. In hoofdstuk 4 wordt dan verder ingegaan op de rol van mensenrechten en de relatie daarvan met het visumbeleid in het Schengengebied. Om deze vergelijking te maken zijn meerdere mensenrechtenverdragen (UVRM, EVRM, ACHR) naast de beleidsdocumenten rondom het visumbeleid in het Schengengebied gelegd om overeenkomsten en tegenstrijdigheden te beschrijven. Hoofdstuk 5 brengt de bevindingen uit de eerdere hoofdstukken samen om daarmee een antwoord te formuleren op de hoofdvraag van dit onderzoek. Daarnaast wordt in dat hoofdstuk teruggekoppeld naar de wetenschappelijke en maatschappelijke relevantie om te beschrijven wat dit onderzoek voor het debat rondom Schengen visa heeft opgeleverd.

2. Theoretisch Kader

Landsgrenzen zijn in de historie nooit hetzelfde geweest. Sterker nog, voor sommigen bestaan er helemaal geen landsgrenzen. In de geschiedenis zijn landsgrenzen altijd veranderend geweest. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan de geschiedenis van het Duitse Rijk. De manier waarop grenzen aangeduid en gehandhaafd worden is over de wereld erg verschillend. Er staan bordjes bij het betreden van buitenlands gebied, soms staan er hekken, soms zelfs militairen. Grenzen zoals we ze nu kennen niet altijd zo geweest. Integendeel, grenzen zijn altijd in verandering en zo ook de gedachtes over grenzen (O'Dowd, 2002). Daarnaast kan afgevraagd worden in welke mate er sprake is van grenzen, waar deze precies liggen en welke gevoelens deze oproepen. Donnan & Wilson (2020) stellen bijvoorbeeld dat grenzen een gevoel van nationalisme kan oproepen en dat nationalisme niet kan bestaan zonder deze grenzen. Er bestaan volgens hen daarom ook geen grenzen zonder nationalisme. Daarnaast kan een grens ook een gevoel oproepen dat men opgesloten zit tussen denkbeeldige, soms zelfs fysieke muren (Donnan & Wilson, 2020).

2.1 Geschiedenis

Grenzen

Grenzen, zoals we ze nu kennen, heeft de wereld niet altijd gekend (O'Dowd, 2010). Duizenden jaren geleden zag de wereld er vanuit de ruimte gezien vrijwel hetzelfde uit als nu. Door technologische ontwikkelingen en meer geavanceerde mogelijkheden voor vervoer is de manier van verplaatsen veranderd en nog steeds in verandering (Banister & Stead, 2004). Als bijvoorbeeld gekeken wordt naar nomadenvolkeren, die regelmatig van locatie moeten veranderen om zo steeds op een vruchtbare grond te leven, kan gezegd worden dat deze zich altijd al hebben verplaatst van het ene naar het andere gebied (O'Dowd, 2010). Het gebruik van een visum, zoals we dat nu ook kennen, startte pas vanaf het einde van de Eerste Wereldoorlog (Czaika & Neumayer, 2017). Daarvoor bestonden visa wel, al verschilden ze amper van paspoorten (Czaika & Neumayer, 2017). Vanaf dat moment is er veel veranderd in de 'visa-politiek' (Czaika & Neumayer, 2017). Er zijn bijvoorbeeld meerdere soorten visa, waaronder een visum bij aankomst, een e-visum, toeristenvisum, studentenvisum of werkvisum (Ministerie van Buitenlandse Zaken, 2021).

Daarnaast is het belangrijk om af te vragen welke definities er aan grenzen gegeven worden en welk gevoel grenzen oproepen (Donnan & Wilson, 2020). Grenzen zijn vanuit de geschiedenis gezien manieren om een territorium af te bakenen. Het is een vorm van het uitstralen van macht en het zich toeëigenen van grondgebied (van Houtum, Kramsch & Zierhofer, 2017). Toch betekent een groter territorium niet altijd meer macht (Bevir, 2010). Over territorium wordt in de volgende paragraaf verder ingegaan.

Mensenrechten

Vóór de jaren veertig werd de term mensenrechten zelden gebruikt (Ishay, 2008). Er was geen aanhoudende internationale beweging in zijn naam (Ishay, 2008). Er waren geen niet-gouvernementele organisaties (NGO's) met een wereldwijd bereik om de principes ervan te

verdedigen (Normand, 2008). Er was geen internationale wet opgesteld om mensenrechten te beschermen (Normand, 2008). In de jaren negentig met het einde van Koude oorlog hoorde je er echter veel meer over (Hoffmann, 2016). De bekendere westerse organisaties - de International Commission of Jurists, Amnesty International en Human Rights Watch - zetten zich in tegen schendingen van mensenrechten wereldwijd. Minder bekend bij Europeanen en Noord-Amerikanen waren de honderden NGO's buiten Europa en de Verenigde Staten die zichzelf omschrijven als mensenrechtenagentschappen, bijna allemaal met een oprichtingsdatum van niet eerder dan 1985 (Hoffmann, 2016). Rigoberta Menchú leidt nu de Fundación Rigoberta Menchú Turn, een vredesorganisatie in Mexico die campagne voert in naam van de mensenrechten, met name voor inheemse volkeren (Barton, 2019). Het is een van de vele van dergelijke organisaties in Latijns-Amerika (Normand, 2008). In 1993, toen een aantal Aziatische regeringen de Conferentie van de Mensenrechten van de Verenigde Naties in Wenen probeerden te laten ontsporen, riepen ze op tot erkenning van speciale 'Aziatische waarden' en bij een heroverweging van de Universele Verklaring van Mensenrechten kwamen 180 Aziatische NGO's bijeen (Sullivan, 1994). Ze produceerden een tegendocument en bleken een formidabele politieke kracht te zijn tegenover hun regeringen (Sullivan, 1994). In Afrika, begin jaren negentig, beloofde een reeks regimes de mensenrechten te democratiseren en te respecteren. Tot op heden is daarin helaas nog niet het beoogde doel bereikt (Mugwanya, 2003). Dit komt omdat de commissie die de mensenrechten in Afrika zou moeten waarborgen en overheden zou moeten behoeden voor het schenden van de mensenrechten over te weinig financiële en juridische middelen beschikt (Ssenyonjo, 2018).

Schengen

In deze paragraaf wordt een korte samenvatting gegeven van de historie van Schengen, het gebied dat centraal staat in dit onderzoek.

In 1957 legde het Verdrag van Rome de grondslagen van de Europese Economische Unie. Datzelfde jaar werd het Europees Verdrag betreffende uitlevering opgericht en in 1959 in het bijzonder het Europees Verdrag aangaande wederzijdse rechtshulp in strafzaken (Kriz, 1992). Wat bij deze verdragen van belang is, is het feit dat het hier niet om politieke samenwerking gaat, maar meer samenwerking tussen politiediensten in de grensgebieden (Renault, Vanderborght & Van Oudrive, 1996).

In de periode van 1960 tot 1985 was Interpol de belangrijkste organisatie op het gebied van internationale politiezaken (Interpol, 1996; Europol, 1969). Maar vanaf 1976 begon het epicentrum van de samenwerking tussen ministers, hoge ambtenaren, politieagenten en de voorlichtingsdienst te verschuiven naar de Trevi-groepen (terrorisme, radicalisme, extremisme, violence international). De veelheid aan internationale missies, de ongecontroleerde en zelfs ongrondwettige manier van functioneren van staten, de traagheid, enz. werden in twijfel getrokken. Later werd mede daarom het Verdrag van Maastricht in werking gesteld (De Hert & Vanderborght, 1996). Parallel aan Trevi werden ook verschillende initiatieven ontwikkeld (Renault, Vanderborght & Van Oudrive, 1996): er werden verschillende officiële structuren gevormd en tal van informele groepen die tot doel hadden terrorisme, drugshandel, witwassen en georganiseerde misdaad te bestrijden en bovendien de openbare veiligheid te handhaven (bestrijding van vandalisme en vormen van geweld in steden) (Silvestre, 1999).

2.2 Grenzen

Het begrip 'grens' is een belangrijke en discutabele factor binnen de geopolitiek (O'Dowd, 2010). Het belang van grenzen, de interpretatie daarvan en de conflicten daarover zijn niet zaken die zich alleen de laatste jaren voordoen. Donnan & Wilson (2021) noemen grenzen als essentiële factor in de natie- en staatsbouw. Hoewel grenzen zelf al erg lang bestaan, is hun functie heden ten dage wel veranderd. Globalisering van de cultuur, de internationalisering van economie en politiek, en de afname van de 'supermacht' ten tijde van de Koude Oorlog hebben blijkbaar geresulteerd in het openen van grenzen en de versoepeling van die staatscontroles die het verkeer van mensen, goederen, kapitaal en ideeën beperkten. Veel wetenschappers debatteren over de omvang van deze grenstransformaties, die in strijd lijken te zijn met talloze voorbeelden van internationale grenzen die juist sterker en meer ondoordringbaar zijn gemaakt (Weber, 2015). Transformaties van internationale grenzen, of ze nu wereldwijd zijn of beperkt zijn tot één staat, weerspiegelen grote veranderingen in de kracht en veerkracht van de natiestaat en in de verscheidenheid aan sociale, politieke en economische processen waarvan lang werd gedacht dat ze het enige of belangrijkste domein van de staat waren. Staatsgrenzen in de huidige wereld weerspiegelen niet alleen de veranderingen die de instellingen en het beleid van hun staten beïnvloeden, maar wijzen ook op veranderingen in de definities van burgerschap, soevereiniteit en nationale identiteit. Wat hiermee bedoeld wordt is dat grenzen naast hun definitie 'randen van een territorium' ook de definitie 'rand van de nationale identiteit' hebben (Meyers, 2000). Bovendien zijn grenzen niet alleen symbolen en locaties van deze veranderingen (Grimson, 2004). Grenzen zijn betekenisgevende en betekenisdragende entiteiten, delen van culturele landschappen die vaak de fysieke grenzen van de staat overstijgen en de macht van staatsinstellingen trotseren (Grimson, 2004).

Doordat de definitie van grenzen, de aanwezigheid daarvan en de interpretatie daarvan zo verschillen van persoon tot persoon of van een groep personen tot een andere groep, wordt het opstellen van een visumbeleid rondom deze grenzen flink bemoeilijkt. De politiek kan hier een rol in spelen door een beslissing te maken over het te voeren beleid. In democratieën zou hierbij het volk betrokken kunnen worden, maar er zijn ook gebieden waar de puur naar de mening van de politiek soevereinen gehandeld wordt (Ganster et al., 2005). Als de grenzen van het gebied waarover je een beleid moet opstellen niet duidelijk zijn en voor iedereen een andere betekenis hebben, is het dan überhaupt wel mogelijk om een beleid op te stellen? Özdemir & Ayata (2018) beschrijven dat gedacht werd dat grenzen na de Koude Oorlog minder statisch en minder groot gemaakt werden dan ze ten tijde van en voor de Koude Oorlog waren. Echter bleek dat grenzen juist nog complexer in elkaar gingen zitten. Paasi (2009) stelt dat grenzen zich met name bevinden op de plaats waar twee territoria gescheiden worden, maar dat grenzen daarnaast ook onderdeel zijn van de sociale praktijk (social practice).

3. Visumbeleid in het Schengengebied

Als een persoon naar een land met visumbependingen wil reizen om een reisvisum aan te vragen, dat meestal slechts voor een korte periode geldig is (maximaal 180 dagen), zijn er verschillende mogelijkheden (Guild & Bigo, 2005). De aanvrager kan dit doen via de post, wat weken of maanden kan duren om te worden verwerkt, of fysiek, waarvoor een bezoek

aan de ambassade van het land van bestemming of een van zijn consulaten vereist is (Guild & Bigo, 2005). Als alternatief kan men gebruik maken van een professionele visumdienst die een aanzienlijke vergoeding in rekening brengt naast de kosten van het visum zelf (Czaika & Hobolth, 2016). In enkele gevallen kan men bij aankomst aan de grens een visum aanvragen (visa on arrival). De kosten voor het ontvangen van een visum zullen sommigen ervan weerhouden het land van bestemming binnen te komen (Guild & Bigo, 2005).

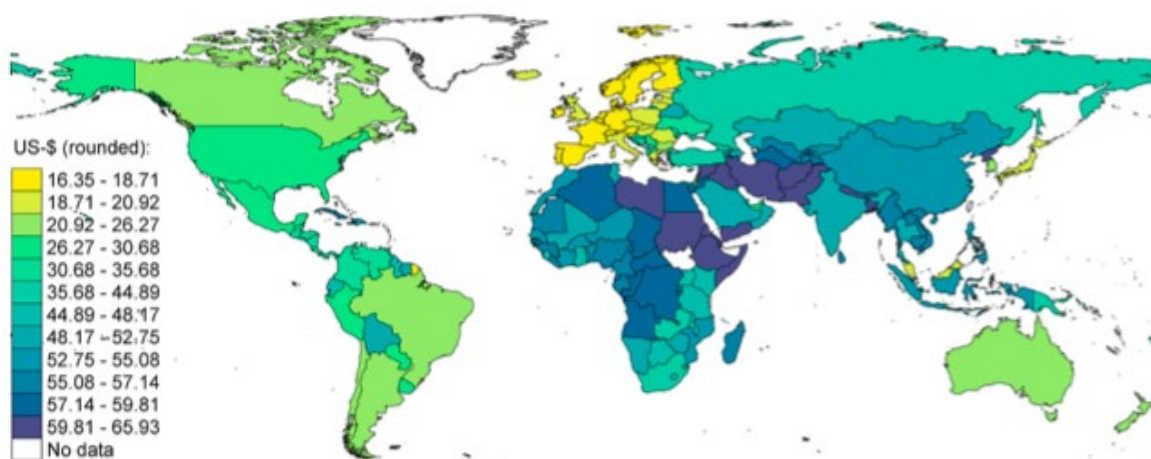
Binnen de Europese Unie is de Europese Gemeenschap sinds 1993 verantwoordelijk voor de aanwijzing van een lijst met daarop landen waarvan de onderdanen altijd in het bezit moeten zijn van een visum om het grondgebied van de Europese Unie binnen te komen (Czaika, de Haas & Villares-Varela, 2018). Tot de inwerkingtreding van het Verdrag van Amsterdam en de activering van het Schengenacquis in de controle van de grenzen van de Unie, was de bevoegdheid tot nationale aanwijzing van visa onduidelijk, omdat er binnen de Unie meerdere vormen van visumbeleid gevoerd werden door de verschillende lidstaten, wat tot verwarring leidde (Guild & Bigo, 2005). De Europese Gemeenschap deelt de wereld in in vier categorieën (Özdemir & Ayata, 2018): ten eerste lidstaten waarvan de 'nationals' het recht hebben om het grondgebied van elkaar binnen te komen en er te verblijven, welk recht slechts in zeer beperkte omstandigheden kan worden omschreven; ten tweede landen met een bijzonder bevoorrechte relatie met de Unie waarvan de 'nationals' gelijkwaardige rechten genieten - de Europese Economische Zone; ten derde landen die voorkomen op de 'witte lijst' van de communautaire visum verordening, wat betekent dat hun 'nationals' geen visum nodig hebben om het grondgebied van de Unie binnen te komen; ten vierde landen waarvan de onderdanen per definitie als zodanig verdacht zijn dat ze op de 'zwarte lijst' komen van mensen die altijd een visum moeten hebben dat in het buitenland is verkregen voordat ze binnen de grenzen van de Europese Unie komen (Czaika & Hobolth, 2016). De termen 'witte lijst' en 'zwarte lijst' zijn echter eerder al vervangen naar 'positieve' en 'negatieve' lijst (van Houtum, p. 964, 2010).

Torpey (1998, p. 252) noemt visa de 'eerste verdedigingslinie' tegen de binnenkomst van 'ongewenste', dat wil zeggen 'risicovolle' en daarom 'ongewenste' reizigers die mogelijk een bedreiging vormen voor de veiligheid, rijkdom en identiteit van een land. Van Houtum & van Uden (2021) stellen dat er vóór fysieke grenzen in de vorm van een muur of hek nog een grens zit, namelijk de grens van visa. Zij stellen dat deze papieren grenzen "mensen op een discriminerende wijze opsluiten" (van Houtum & van Uden, p. 23, 2021).

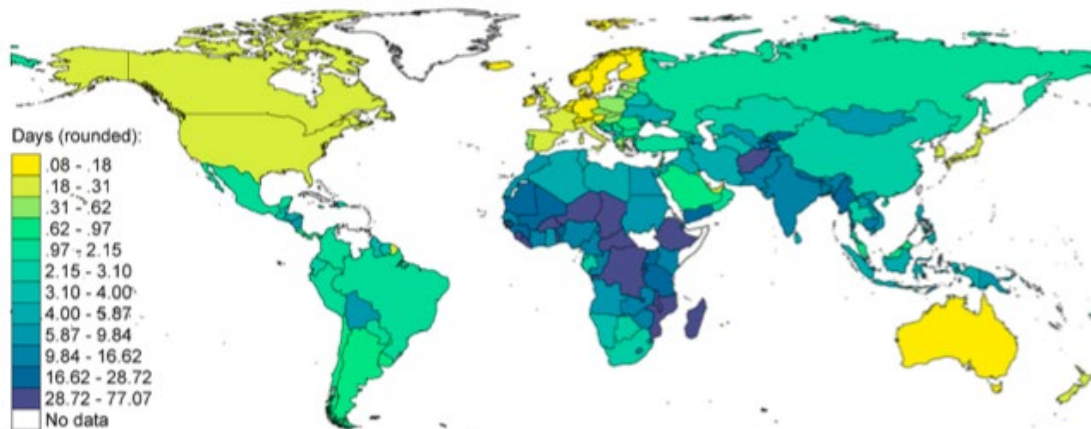
Guild & Bigo (2005) spreken van 'policy at distance': de controle door middel van specifieke procedures en technologieën van het verkeer van mensen voordat de individuen een bepaald gebied betreden. Een beslissing over het wel of niet toelaten van een persoon tot het Schengengebied is dus van tevoren al bepaald. Deze 'policy at distance' valt vrijwel samen met hoe Guiraudon & Lahav (2000) het begrip 'remote control' beschrijven. Bij remote control gaat het om het voorkomen van toekomstige migranten al voordat zij de grens van het Schengengebied bereiken (Guidaaron & Lahav, 2000). Meyers (2000) spreekt over het begrip 'nationale identiteitsbenadering', waarmee bedoeld wordt dat de geschiedenis van een land of regio, haar opvattingen over burgerschap en nationaliteit, evenals debatten over nationale identiteit en sociale conflicten daarbinnen, haar immigratiebeleid vormen. Wat hiermee bedoeld wordt is dat de geschiedenis van een bepaald gebied en de manier waar de nationale identiteit beschreven wordt, voor zover dat mogelijk is, bepalend zijn in het gevoerde immigratiebeleid (Meyers, 2000). Hierbij wordt dus

sterk verwezen naar het discours wat bepalend is voor het voeren van het huidige beleid. Deze benadering lijkt op sommige aspecten van de constructivistische benadering in internationale betrekkingen, inclusief de focus op ideeën en identiteit, evenals de karakterisering van de belangen en identiteiten van de staat als een product van specifieke historische processen zoals beschreven door Walt (1998) en Koslowski & Kratochwil (1994).

Nagenoeg elk lid van de EU kan vrij reizen in het Schengengebied en is dus in het bezit van een Schengenvisum. Toch is dit dus niet voor elk land het geval. Hierbij kan gedacht worden aan Turkije, een land dat kandidaat is om lid te worden van de Europese Unie, maar wel al sterk aan de Unie verbonden is middels de Associatieovereenkomst tussen de Europese Unie en Turkije, getekend in 1964. Toch moeten Turkse burgers een Schengenvisum aanvragen in het geval zij Schengenlanden willen bezoeken. Özdemir & Ayata (2018) spreken dan ook van de 'Schengen Wall'. Aan de ene kant wordt er vanuit de Europese Commissie gesproken over een van de grootste prestaties sinds de oprichting van de Europese Unie, terwijl er vanuit een ander perspectief juist gesproken wordt van een groot Europees fort (Delanty, 2006). Volgens Walters (2002, p. 573) impliceert Schengen twee soorten grenzen tegelijk: (1) een verharde buitengrens die wachttorens, hekken en detectieapparatuur omvat en (2) een meer verspreid en genetwerkt controleapparaat dat niet langer territoriaal is gemaakt. Er is dus sprake van een tegenstrijdigheid in bedoelingen en opvattingen van het feit dat er als het ware een extra grens om het Schengengebied heen zit (van Houtum, 2010).

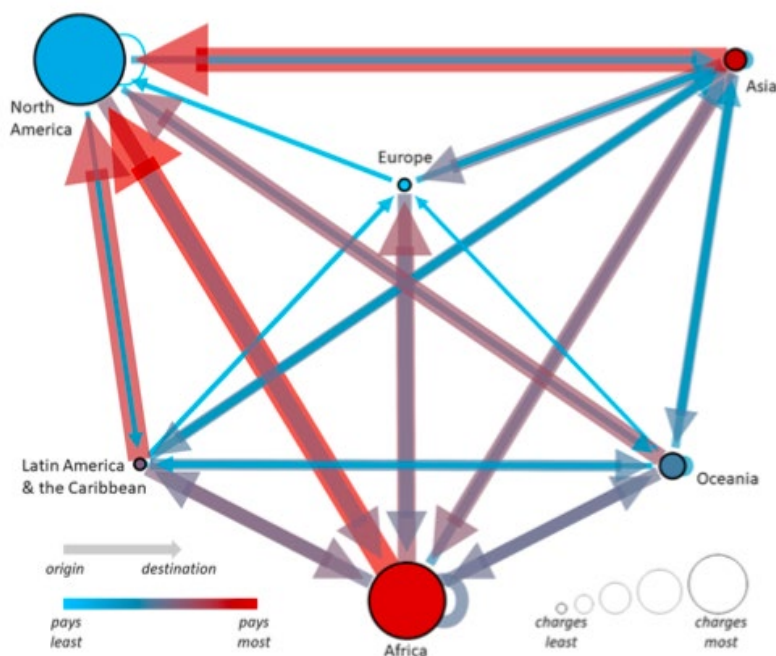

Figuur 1: Gemiddelde kosten van een toeristenvisum in USD betaald per land van afzender. Recchi et al. (2021)

Figuur 2: Gemiddelde kosten van een toeristenvisum in gemiddeld daginkomen betaald door het land van afzender. Recchi et al. (2021)

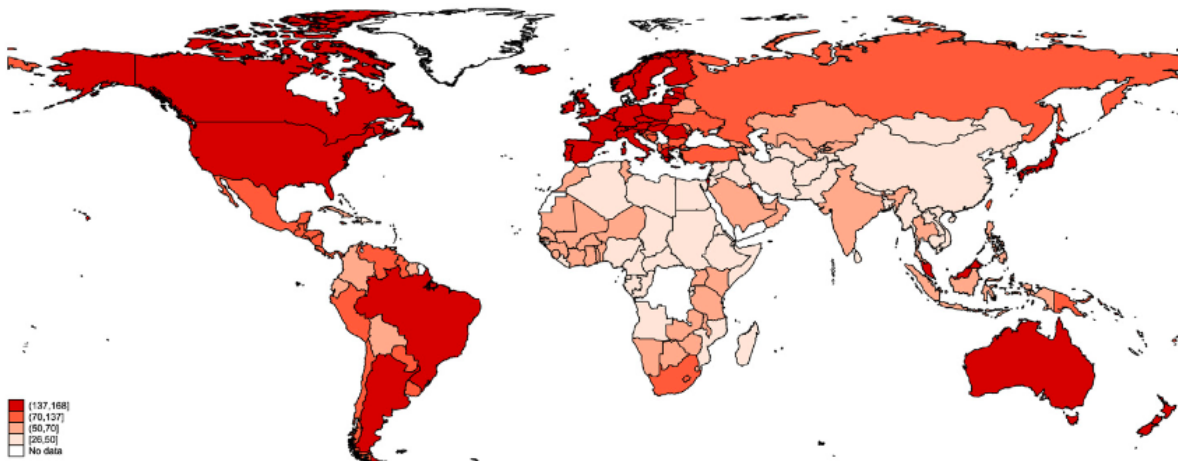
Uiteindelijk concluderen Recchi et al. (2021) met het model weergegeven in figuur 3. Dit model geeft weer dat er duidelijke verschillen bestaan in de kosten die personen uit verschillende regio's hebben voor het aanvragen van een toeristenvisum, zowel absoluut als per capita.

Figuur 3. Het wereldwijde netwerk voor toeristenvisumkosten. Recchi et al. (2021)

Michelle DeFreese (2017) beweert dat het visumbeleid wereldwijd ten koste gaat van de intraregionale handel. Hierbij wordt het voorbeeld gegeven van Ethiopische ondernemers. Personen met de Ethiopische nationaliteit hebben een visum nodig om het Schengengebied binnen te komen. Voor Ethiopiërs is het erg lastig om toe te treden tot de markt in het Schengengebied door deze visumgrens, waardoor er voor de ondernemer uit Ethiopië niet een gelijke kans is om toe te treden op de markt van Nederland dan een ondernemer uit Polen. Landen en regio's op de wereld hebben verschillende voorwaarden voor het toelaten van personen tot 'hun' gebied. Henley & Partners (2018) visualiseren dit door middel van de Visa Restriction index (VRI), weergegeven in figuur 4. Deze index geeft aan hoe complex de

toelatingseisen zijn van elk specifiek land of gebied. Deze figuur heeft verband met figuren 1 en 2 aangezien de regio's Europa, Australië en de Verenigde Staten nagenoeg dezelfde waarden aangeven in alle figuren. Deze regio's lijken volgens de VRI dus de hoogste eisen te stellen aan het geven van een visum.

Figuur 4: Visa Restriction Index. Henley & Partners (2018)

Volgens Carens (1987) is de angst voor crimineel geweld van buitenlanders vaak niet gerechtvaardigd. De meeste mensen die zich van het ene naar het andere gebied verplaatsen hebben totaal geen negatieve bedoelingen. Ze willen het sociale contract ondertekenen om onderdeel uit te gaan maken van de samenleving in het gebied (Carens, 1987). Dit gaat vaak makkelijker wanneer het om niet veel migranten gaat. De absorptie van slechts een aantal migranten heeft immers weinig impact op het dagelijks leven van personen, zo wordt vaak beweerd (Carens, 1987). Bovendien is de angst bij het openen van grenzen dat er een 'massale migratiestroom' op gang komt ook slechts een aanname (DeFreeze, 2017). Walzer (1983) beweert namelijk dat personen alleen verhuizen als hun huidige staat van leven dermate slecht is dat ze echt hun woonplaats moeten verlaten. Dit gaat dus zelden om de economische redenen, omdat de meeste personen zich erg gehecht voelen aan de plaats waar zij wonen (Walzer, 1983).

3.1 Discriminatie

Meerdere auteurs hebben al geschreven over het feit dat er veel discriminerende factoren een rol spelen binnen het huidige visumbeleid (Agirdag, 2020; Schotel, 2013). Besluiten voor toetreding tot het Schengengebied worden niet altijd gegrond op een persoon wordt puur geweigerd op basis van het beschermen van de nationale veiligheid en openbare orde. Den Heijer (2018) spreekt daarom ook van een discriminerend beleid. Landen op de zogenoemde 'negatieve lijst', landen waarvan onderdanen niet tot het Schengengebied toegelaten worden hebben nooit de kans gehad om zich opnieuw te bewijzen (Den Heijer, 2018). Situaties per landen verschillen uiteraard dagelijks, maar het gebeurt maar amper dat een land van de witte naar de zwarte lijst wordt verplaatst of vice versa. Wat opvalt aan deze negatieve lijst is dat er bijzonder veel landen met een hoog percentage moslims op staan en dat op de positieve lijst voornamelijk landen staan in het westen van Europa, de Verenigde Staten of Oceanië. Dat feit roept een aantal vragen op of er niet mogelijk sprake is van discriminatie op basis van nationaliteit, ras of religie (van Houtum, 2010). Het huidige

visumbeleid wordt daarom bestempeld als een 'global apartheid politics' (van Houtum, 2010).

Om aan te tonen dat het visumbeleid dat gevoerd wordt door de landen van het Schengengebied is het van belang om de effecten en gevolgen van dit beleid als niet discriminerend te bestempelen. Een dergelijke beoordeling is niet eenvoudig, aangezien de EU-visumregeling in grote lijnen de "totale erfenis is van het reeds bestaande individuele visumbeleid van de lidstaten" (Den Heijer, p. 483, 2018). Toen de aan Schengen deelnemende staten eind jaren tachtig en begin jaren negentig de harmonisatie van het visumbeleid bespraken, werd voor het eerst afgesproken om alle derde landen waarvan de onderdanen in alle lidstaten een visumplicht hadden, op de negatieve lijst te plaatsen, omdat onderdanen van deze specifieke landen een grotere mate van risico zouden vormen voor de openbare orde en de (inter)nationale veiligheid van het Schengengebied (Den Heijer, 2018). In juni 1993 telde die lijst 73 staten. Derde landen waarvan de onderdanen niet voor alle lidstaten een visum nodig hadden (destijds 19), zouden niet op de negatieve lijst worden geplaatst (Den Heijer, 2018). Van de 92 derde landen in het grijze gebied waarvan de onderdanen een visum nodig hadden voor ten minste één maar niet alle lidstaten, kwam de meerderheid op de negatieve lijst terecht, met uitzonderingen voor sommige landen met voormalige koloniale banden met een lidstaat (vooral het VK) (Votoupalová, 2018). Omdat de uiteindelijke geharmoniseerde aanpak echter niet gemotiveerd is, is het niet mogelijk om de motivering voor de plaatsing van landen op de negatieve lijst vast te stellen (Özdemir & Ayata, 2018).

Een punt van aandacht wat vaak besproken wordt in het debat over Schengen en visa is hoe de criteria voor een visumvrijstelling (economie, geopolitieke redenen, bilaterale betrekkingen) moeten worden afgewogen tegen de negatieve indicatoren (openbare orde, illegale migratie) (Votoupalová, 2018). In het huidige systeem kantelt de balans sterk in het voordeel van de positieve indicatoren (Den Heijer, 2018). Afrikaanse landen worden zelden door de lidstaten voorgedragen voor de visumuitzondering, omdat er geen sterke economische of geopolitieke verplichtingen zijn om dat te doen (Agirdag, 2020). Maar hoe komt het dat landen waarvan de onderdanen in theorie geen risico vormen voor de openbare orde of illegale immigratie, aan een visumplicht zijn onderworpen? Het huidige visumregime houdt wereldwijde economische ongelijkheden in stand, omdat alleen landen die (economisch) interessant genoeg zijn geworden voor de EU, in aanmerking komen voor een visumvrijstelling. Doordat EU-wetgevingsdocumenten tegenwoordig beter beschikbaar zijn, is het mogelijk om de 'positieve' of 'negatieve' lijst van landen sinds de goedkeuring van de visumverordening in 2001 nader te onderzoeken.

De verordening is tot september 2018 16 keer gewijzigd. Negen van deze wijzigingen hadden betrekking op wijzigingen van de landenlijsten en bijna al deze wijzigingen betroffen de verplaatsing van landen van de zwarte lijst naar de witte lijst. Als op deze wijzigingen verder wordt ingezoomd kan worden gesteld dat er een aantal factoren vaak terugkomen wat betreft de oorzaken van de wijzigingen in het visumbeleid. Een van die is bijvoorbeeld op politiek of economisch niveau. Daarbij kan gedacht worden aan landen die zich de laatste jaren in positieve zin hebben ingezet op het gebied van mensenrechten of landen waarmee economisch een sterkere band is opgebouwd (Schotel, 2013). Daarnaast bestaan er sinds een aantal jaar ook visumonthefingen voor een groot aantal eilandstaten, bijvoorbeeld Mauritius, Samoa of Kiribati (Votoupalová, 2018). De oorzaak hiervan is aan de ene kant dat

onderdanen komende van die eilanden geen bedreiging vormen voor de openbare orde in het Schengengebied en aan de andere kant omdat deze eilanden populaire vakantiebestemmingen zijn voor bewoners van het Schengengebied (Votoupalová, 2018). Bovendien zijn er op veel van deze bestemmingen geen consulaire diensten gevestigd (Den Heijer, 2018). Blijkbaar is het dus mogelijk door het ontbreken van consulaire diensten en het niet dragen van het label 'gevaarlijk' om ontheffing te krijgen op de visumregelingen.

4. Mensenrechten

4.1 Verordeningen en verdragen

Een werkend beleid houdt sterk rekening met het handhaven van gelden regels en richtlijnen. Toch lijken een aantal punten in het huidige visumbeleid in strijd te zijn met regels opgesteld door de lidstaten die deze 'visumgrens' bewaken. Voor het bewaken van de grenzen van de EU is een agentschap in het leven geroepen, Frontex. Frontex, het Europees Grens- en kustwachtagentschap, bevordert, coördineert en ontwikkelt Europees grensbeheer in overeenstemming met het EU-handvest voor grondrechten en het concept van geïntegreerd grensbeheer (Frontex, 2021). Deze stelling roept uiteraard een aantal vragen op. Wat is voor Frontex 'Europa' en wat is de 'Europese Unie'. Op de site van Frontex lijken deze twee begrippen door elkaar heen gebruikt te worden, terwijl beide begrippen van elkaar verschillen. Hoewel de Europese Unie een politieke gemeenschap is en rechtsstatelijke grenzen heeft, is het lastiger een definitie te geven van wat Europa is, omdat dit subjectief is. Hoe zit het bijvoorbeeld met de overzeese gebieden van Frankrijk of het Koninkrijk der Nederlanden? Deze gebieden zijn (soms onder speciale voorwaarden) onderdeel van een land, maar hebben toch niet de bescherming van Frontex. De reden voor deze selectiviteit is niet duidelijk.

Bovendien maakt Frontex een risico-analyse bij het uitvoeren van hun werkzaamheden om criminaliteit aan de grens en migratiestromen te beoordelen en daarop hun activiteiten aan te passen.

Frontex beweert zich streng aan de 'Verordening (EU) 2019/1896 van het Europees Parlement en de Raad' te houden bij het uitvoeren van hun werk. In artikel 43 lid 1 van dit document staat echter:

"De teamleden eerbiedigen bij het verrichten van hun taken en het uitoefenen van hun bevoegdheden ten volle de grondrechten, waaronder de toegang tot asielprocedures, en de menselijke waardigheid, en zij besteden bijzondere aandacht aan kwetsbare personen. De maatregelen die zij nemen bij het verrichten van hun taken en het uitoefenen van hun bevoegdheden, staan in verhouding tot het doel van die maatregelen. Bij het verrichten van hun taken en het uitoefenen van hun bevoegdheden discrimineren zij op geen enkele grond, zoals geslacht, ras, kleur, etnische of sociale afkomst, genetische kenmerken, taal, godsdienst of overtuiging, politieke of andere denkbeelden, het behoren tot een nationale minderheid, vermogen, geboorte, een handicap, leeftijd of seksuele gerichtheid." (Verordening van het Europees Parlement en de Raad, 2019)

Toch lijkt deze wet niet altijd nageleefd te worden. In de voorwaarden over het aanvragen van een Schengenvisum is te lezen dat de aanvraagprocedure niet voor iedereen gelijk is. Dit is namelijk afhankelijk van het land waarvan de persoon een paspoort heeft. Dit soort landen worden de 'visumplichtige landen' genoemd. Voorbeelden van visumplichtige landen zijn Turkije, India of Marokko (European Council, 2000). Dit terwijl reizigers uit Oekraïne of Brazilië vrijgesteld zijn van het aanvragen van een visum. Uit deze vergelijking blijkt dat er wel degelijk onderscheid gemaakt wordt bij de procedure van aanvragen van een visum op basis van land van herkomst.

Om de denkbeeldige visumgrens nog een stukje dikker te maken is de Europese Raad in 2018 akkoord gegaan met de invoering van het European travel information and authorisation system (ETIAS). Dit systeem wordt per 2022 ingevoerd en vormt volgens de Raad een extra bescherming tegen 'criminaliteit van buitenaf' en een bescherming van de nationale veiligheid (European Commission, 2016). Reizigers uit 'derde landen' kunnen online een reistoestemming aanvragen om op die manier het Schengengebied te betreden. Wederom is hierbij het begrip 'derde land' een oordeel tot welke orde een gebied behoort. De benaming 'derde' geeft de indruk dat er dus blijkbaar een rangorde bestaat van landen. Vindt de Europese Raad haar eigen burgers, dus burgers uit eerste en tweede landen, belangrijker? Vavoula (2017) stelt dat de ETIAS een grote inbreuk is op de privacy van de toekomstige reizigers richting de Europese Unie en het Schengengebied. De ETIAS geeft de aanname weer dat elke reiziger een potentiële 'wettenbreker' is (Vavoula, 2017).

Er lijkt dus sprake te zijn van een afweging waarin aan de ene kant geprobeerd wordt om de nationale veiligheid te waarborgen en een verhoging van criminele activiteit tegen te gaan en aan de andere kant het zich houden aan de mensenrechten die gelden voor het betreffende gebied.

Naast de mensenrechten opgesteld door de Europese Unie zijn er ook universele mensenrechten opgesteld door de Verenigde Naties, de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (UVRM) (OHCHR, 1948). Deze rechten, hoewel 'universeel' genoemd, worden niet altijd uitgevoerd door alle leden van de Verenigde Naties. Dit komt omdat alle opgestelde universele mensenrechten door de Verenigde Naties nooit juridisch bindend zijn voor haar leden. Toch is er in het verleden wel een aantal keer door rechters verwezen naar deze UVRM (Baehr & Castermans-Holleman, 2003). Leden van de Verenigde Naties die deze mensenrechten toch schenden, kunnen hierop worden aangesproken, maar zullen niet door de Verenigde Naties gestraft worden. Als dit betrokken wordt op het visumbeleid kan bijvoorbeeld gezegd worden dat personen die vluchten de bescherming krijgen tegen het zogenoemde refoulement, waarbij de personen beschermd moeten worden tegen strafrechtelijke vervolging bij terugkomst in het land van herkomst (Baehr & Castermans-Holleman, 2003). Meer over deze UVRM en andere verklaringen van mensenrechten in de volgende paragraaf.

4.2 Reflectie van de universele mensenrechten op het visumbeleid van Schengen

In deze paragraaf worden universele mensenrechten, zowel opgesteld door de EU als door de VN, beschreven. Daarbij wordt telkens gekeken hoe deze rechten gehandhaafd, geïnterpreteerd en nageleefd worden in het visumbeleid van het Schengengebied.

Ten eerste de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (UVRM). Dit document werd in de late herfst van 1948 in Parijs opgesteld tijdens de algemene vergadering van de Verenigde Naties (OHCHR, 1948). Hoewel daarbij lang niet alle huidige lidstaten aanwezig waren, is de verklaring nog steeds van kracht en dient gehandhaafd te worden door alle lidstaten van de VN (Brown, 1997). Zoals eerder al beschreven zijn deze rechten niet bindend, maar wel vaak gebruikt door rechters (Baehr & Castermans-Holleman, 2003). Toch lukt het de VN vaak wel om de druk op landen die de rechten schenden zo hoog op te voeren dat er aanpassing wordt gedaan in het beleid van die landen. Toch wordt er op een of andere manier niet op die manier ingegrepen als het gaat om het schenden van de rechten bij het uitvoeren van visumbeleid (Brown, 1997). Een aantal voorbeelden van rechten uit de UVRM en hoe deze geschonden worden in het visumbeleid in het Schengengebied volgen nu. Daarna volgen een aantal voorbeelden van rechten uit de EVRM. Hoewel er veel overlap bestaat tussen deze twee verklaringen, zijn er ook een aantal verschillen. Daarom worden nu beide verklaringen beschreven.

4.2.1 Universele Verklaring van de Rechten van de Mens

“Alle mensen worden vrij en gelijk in waardigheid en rechten geboren. Zij zijn begiftigd met verstand en geweten, en behoren zich jegens elkander in een geest van broederschap te gedragen.” (OHCHR, 1948, artikel 1)

Volgens dit artikel zijn alle personen gelijk en zouden dus ook zo behandeld moeten worden. Tevens moet zij zich dus als ‘broeders’ gedragen tegen elkaar. Als dit wordt vergeleken met het huidige Schengen visumbeleid is hier weinig van te zien. Hoewel er vaak per casus gekeken wordt of een persoon een visum kan krijgen voor het Schengengebied, zijn er toch altijd achterliggende voorwaarden zoals land van herkomst of nationaliteit die een grote rol spelen in het bepalen of een persoon wordt toegelaten. Als een persoon niet toegang heeft tot alle gebieden op de wereld, dan is deze persoon in principe niet volledig ‘vrij’ (Agirdag, 2020). Aangezien nationaliteit een factor moet zijn die mede bepaalt of een persoon wordt toegelaten is een persoon ook niet ‘gelijk in rechten’ met personen met een andere nationaliteit.

Volgens artikel 2 van de UVRM zou er in geen enkele omstandigheid onderscheid gemaakt moeten worden op basis van politieke, juridische of economische status van een land. Bovendien maakt iedereen aanspraak op alle rechten ongeacht ras, nationaliteit, overtuiging of afkomst (OHCHR, 1948, artikel 2). Bij de verordening van het Europees Parlement en de Raad wordt juist gesteld dat er bij het bepalen of een persoon wordt toegelaten rekening gehouden wordt met een aantal criteria, zoals illegale immigratie, economische voordelen en

ationale veiligheid (Verordening van het Europees Parlement en de Raad, 2019). Daarbij wordt wel vermeld dat er gekeken wordt naar de universele mensenrechten; deze blijken echter meestal niet gehandhaafd te worden. Volgens de UVRM zou iedereen vrij zijn ongeacht nationaliteit, terwijl er bij het visumbeleid onderscheid gemaakt wordt op basis van onder andere nationaliteit (Den Heijer, 2018).

Artikel 13 van de UVRM stelt dat personen binnen een staat vrij mogen bewegen en vertoeven zonder daarvoor juridisch gestraft te worden (OHCHR, 1948, artikel 13). Hierbij wordt niet specifiek ingegaan op het interstatelijk verplaatsen, wat in de huidige tijdsgeest steeds normaler wordt met een globale relatieve afstand die jaarlijks kleiner wordt (Nierop, 1995). In het huidige Schengengebied is vrij verkeer van personen en goederen toegestaan, mits een persoon daarvoor de geldige documenten daarvoor bezit. Het gaat hierbij dus om interstatelijk verplaatsen. Daarbij moet gesteld worden dat het verplaatsen tussen Schengen en daarbuiten niet zomaar is toegestaan. Het is op dat punt waar de ongelijkheid duidelijk zichtbaar is.

Een artikel wat de laatste jaren steeds vaker van toepassing komt is artikel 19. Dit artikel stelt dat alle personen recht hebben op vrijheid van mening en vrijheid van meningsuiting (OHCHR, 1948, artikel 19). Dit is vaak terug te zien bij protesten, maar ook in de politiek en media. De manier waarop een mening in de media of politiek wordt vertolkt kan de manier hoe mensen naar visumbeleid kijken beïnvloeden. In de UVRM staat dus wel beschreven dat een ieder zijn eigen mening mag hebben, maar niet dat deze mening altijd gedeeld wordt. In het kader van het visumbeleid is dit ook terug te zien. Het beleid, uiteraard opgesteld door meerdere personen met meerdere meningen is mogelijk niet in overeenstemming met de meningen van allen, maar geldt wel voor iedereen.

Hoewel de UVRM een pretentie heeft universele vrijheid en gelijkheid te waarborgen, is er ook veel kritiek. Amnesty International (2020) stelt dat al sinds de oudheid vrijheid en gelijkheid door filosofen geaccepteerd werd. Echter, handelingen en gebeurtenissen zoals slavernij, vrouwenachterstelling en mensenhandel werden tot aan zeer recente geschiedenis door veel filosofen genegeerd of geaccepteerd (Amnesty International, 2020). In het verleden is wel getracht mensenrechten op te stellen die universeel zouden gelden. Hierbij kan gedacht worden aan de onafhankelijkheidsverklaring van de Verenigde Staten of de Verklaring van de Rechten van de Mens en de Burger, geschreven in het Frans in 1789. Helaas was van de uitvoering van deze rechten weinig te merken aangezien vele burgers nog steeds gediscrimineerd werden en onvrij waren (Verbruggen, 2019).

Daarnaast is er veel discussie over de weging van de UVRM in globale en nationale wetboeken (Brown, 1997). Landen als China en Iran prefereren bijvoorbeeld hun eigen gewoonten en religieuze tradities boven de wetten uit de UVRM (Henkin, 1998). Religie blijkt dus sommige gevallen boven de wet en dus ook boven de universele mensenrechten te staan. Dit is bijvoorbeeld ook in het geval van de Islam. Veel Arabische Staten vonden de UVRM niet passen bij de Islamitische levensstijl aangezien de rechten van de UVRM boven de sharia zouden staan. Daarom stelde de Liga van Arabische Staten (2004) het Arabisch Handvest voor de Rechten van de Mens (ACHR) op nadat de Organisatie van Islamitische Samenwerking al de Cairo Declaration on Human Rights in Islam (CDHRI) had opgesteld in 1990. Het ACHR verschilt op een aantal punten met de UVRM. Volgens de ACHR staat de sharia, de islamitische levenswijze, boven alle rechten en middelen van een staat.

Bovendien wordt de doodstraf niet volledig afgewezen en dat wetten ondergeschikt gesteld kunnen worden als dat de openbare orde ten goede doet (Liga van Arabische Staten, 2004, artikel 3). Het zijn voornamelijk deze punten die ervoor gezorgd hebben dat mensenrechtenorganisatie Amnesty International zich niet aansluit bij de ACHR en de verklaring dus afkeurt (Amnesty International, 2020). Wat betreft de visa mag een persoon die niet de nationaliteit van dat land heeft, zich daar alleen bevinden indien er een verzoekschrift is ingediend en goedgekeurd door de lokale autoriteit (Smith, 2007). Bovendien kunnen personen geweigerd worden als dat in het belang van de nationale veiligheid is (Verordening van het Europees Parlement en de Raad, 2019). Dit komt overeen met het huidige visumbeleid in het Schengengebied. Ondanks de verschillen tussen de UVRM en de ACHR is er nog een opvallend feit, namelijk dat alle landen die lid zijn van de Liga van Arabische Staten tevens lid zijn van de Verenigde Naties, wat het onduidelijk maakt welke van de twee verdragen het zwaarst weegt. Op deze manier zou een staat in principe niet fout kunnen handelen aangezien er altijd wel een verdrag is waar ze zich aan houdt (Liga van Arabische Staten, 2004; OHCHR, 1948).

Toch zou de UVRM uitstekend kunnen werken als maatstaf voor de rechten van de mens wereldwijd, ook al worden deze rechten niet overal op dezelfde manier geïnterpreteerd en toegepast (Verbruggen, 2019). Voermans (2008) stelt dat er door de geschiedenis heen geen enkele periode is geweest dat er mensenrechten waren die universeel golden. Ook na het uitspreken en het ondertekenen van de UVRM geven alle landen toch hun eigen indeling aan het uitvoeren van deze rechten uit de verklaring. Mensenrechten zijn dus nooit echt 'universeel' geweest en het zal vrijwel onmogelijk zijn om dit ooit te verwezenlijken (Voermans, 2008). Het is daarnaast vrijwel onmogelijk om universele wetten op te stellen die overal ter wereld gelijk uitgevoerd en gehandhaafd worden als iedereen zijn eigen interpretatie van de wetten heeft of helemaal geen aandacht aan de wetten geeft. Daardoor is het ook lastig om te zeggen in welke mate een land zich aan deze universele mensenrechten houdt gezien de verschillen in interpretaties. Gesuggereerd wordt om de UVRM te herzien om een verdere specificatie en definitie te geven aan de opgestelde wetten. Echter, dit bleek niet op genoeg steun te rekenen, waardoor nog steeds de huidige variant van kracht is (Voermans, 2008).

4.2.2 Europese Verklaring van de Rechten van de Mens

Naast de Verenigde Naties heeft ook het Europees Hof een aantal rechten opgesteld (Europees Hof, 1950). Zoals de naam verklapt zijn deze dus niet geldig voor alle gebieden op wereld, maar alleen voor leden die de verklaring hebben ondertekend. Het verdrag is ondertekend door alle leden van de Europese Raad. Bij het opstellen van de EVRM is rekening gehouden met de twee jaar daarvoor opgestelde UVRM (OHCHR, 1948; Europees Hof, 1950). Hoewel in de naam de term 'Europees' genoemd wordt, is de bedoeling dat deze rechten universeel nagestreefd worden (Petersmann, 2008). Toch zijn er wel een aantal verschillen tussen de UVRM en EVRM waardoor beide verklaringen behandeld worden. Wat opvallend is aan de EVRM is dat het in slechts twee talen is uitgebracht, Frans en Engels (Dzehtsiarou, Konstadinides, Lock & O'Meara, 2014). Voor andere talen moet men vertrouwen op niet-officiële vertalingen. Wat wel geldt is dat bij overtreding of arrestatie de reden van arrestatie aan een persoon in een taal die hij verstaat verkondigd moeten worden

(Europees Hof, 1950).

Artikel 5 van de EVRM lijkt op artikel 1 van de UVRM, maar toch is er een duidelijk verschil waarneembaar (Europees Hof, 1950, artikel 5). In de EVRM wordt genoemd dat iedereen vrij en gelijk is, mits (onder andere) een persoon om rechtmatige redenen het gebied heeft betreden. Dit impliceert dat er sprake zou kunnen zijn van het rechtmatig of onrechtmatig betreden van het gebied. Het feit dat er dus regels zijn en onderscheid gemaakt wordt voor toetreding tot het Schengengebied laat zien dat er geen volledige vrijheid of gelijkheid bestaat. Dit artikel wordt tegengesproken in artikel 14 van de EVRM, waarin gesteld wordt dat alle genoemde artikelen in de verklaringen uitgevoerd moeten worden zonder onderscheid te maken in nationaliteit, afkomst of welke grond dan ook (Europees Hof, 1950, artikel 14).

Een opvallend artikel is artikel 16, waarin staat dat staten onderdanen van een lidstaat niet als 'aliens' of vreemdelingen beschouwd mogen worden door andere lidstaten (Europees Hof, 1950, artikel 16). Wat opvallend is aan dit artikel is dat er puur gekeken wordt naar onderdanen van andere lidstaten en bijvoorbeeld niet naar onderdanen van staten die geen lid zijn. Uiteraard zouden deze toch ook niet als 'vreemdelingen' bestempeld worden? Het feit dat er alleen gekeken wordt naar onderdanen van andere lidstaten geeft de indruk dat onderdanen van staten die geen lid zijn als minder belangrijk beschouwd worden (Spijkerboer, 2012). Dit artikel lijkt de grens tussen leden en niet-leden van de Europese Raad groter te maken. Het artikel noemt niet specifiek dat onderdanen van niet-leden wél als vreemdelingen beschouwd mogen worden, maar toch is het opvallend dat er in dit artikel alleen onderdanen van leden genoemd worden (Schabas, 2015).

Hoewel de EVRM als bedoeling heeft een meer vrije en meer gelijke wereld te creëren, kan het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) toch rekenen op flink wat kritiek aangaande deze verklaring (Dzehtsiarou, Konstadinides, Lock & O'Meara, 2014; Petersmann, 2008). Het EHRM zou bijvoorbeeld zich te veel mengen in de nationale politiek, bijvoorbeeld rondom de asielprocedure van vluchtelingen (Spijkerboer, 2012). Nationale overheden zouden belemmerd worden in hun handelen rondom de asielprocedure door de verklaring. Daarnaast zou het hof niet in alle gevallen van schending van de mensenrechten ingrijpen uit angst grote partijen tegen zich in het harnas te jagen (Spijkerboer, 2012). Hoewel de EVRM op enkele punten verschilt van de UVRM hebben alle staten die de EVRM getekend hebben ook de UVRM getekend (Verbruggen, 2019). Dit kan tot verwarring leiden, omdat niet duidelijk is welk document aangehouden moet worden en welk document zwaarder weegt (Schabas, 2015).

4.3 Discriminatie

Eerder is al gesproken over het huidige visumbeleid en de kritiek daarop in de zin van discriminatie. In deze paragraaf wordt beschreven hoe het begrip discriminatie wordt gedefinieerd en hoe deze definities zich verhouden tot het visumbeleid van het Schengengebied.

Discriminatie wordt in de meeste gevallen gedefinieerd als het maken van onderscheid tussen personen, groepen of soorten (Agirdag, 2020). Dit kan op basis van een groot aantal gronden, waaronder cultuur, afkomst, ideologie en geslacht.

Het begrip discriminatie valt op te delen in positieve discriminatie en negatieve discriminatie (Mummendey & Otten, 1998). Positieve discriminatie houdt in dat een bepaald persoon, bepaalde personen, een groep of een soort met opzet bevoordeeld wordt. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het bevoordelen van groepen die in het verleden benadeeld zijn of geen gelijke kansen gehad hebben. De term positief wordt zo nu en dan in twijfel getrokken aangezien de positiviteit ervan niet altijd duidelijk. Discriminatie zorgt altijd voor onderscheid, positief en negatief. Daarmee wordt artikel 1 van de UVRM, waarin staat dat iedereen gelijk is, geschonden. Bovendien is niet voor iedereen gelijk wat er bedoeld wordt met 'positief'. Positief voor de een betekent niet per direct positief voor de ander. Het begrip lijkt daarom te berusten op subjectiviteit. Positieve discriminatie wordt door tegenstanders daarom ook wel aangeduid als voorkeursbeleid (Wallace, 2004).

Naast positieve bestaat er ook negatieve discriminatie, de variant die het meest bekend is. Hierbij gaat het om het benadelen van een bepaald persoon, bepaalde personen, groepen of soorten op basis van dezelfde gronden als genoemd bij de positieve variant.

In het visumbeleid van het Schengengebied wordt bij de afweging of een persoon toegelaten wordt tot het gebied gekeken naar de afkomst of nationaliteit van deze persoon. Mede op basis daarvan worden personen wel of niet toegelaten. Wat opvalt is dat er bij deze beoordeling meestal geen toelating verleend wordt indien een persoon afkomstig is uit een land met een laag BBP of uit een land waar een hoog percentage moslims woonachtig zijn (Henkin, 1998). Als dit vergeleken wordt met de zojuist genoemde definitie van discriminatie kan gesteld worden dat er bij het visumbeleid sprake is van negatieve discriminatie.

Personen uit landen met een hoog percentage moslims worden benadeeld als het gaat om toelating tot het Schengengebied. De Europese Commissie ontkent dit feit door te zeggen dat er bij deze personen niet gekeken wordt naar de religieuze feiten van hun land van herkomst, maar naar hoe groot het risico is voor de nationale veiligheid als een persoon uit dat land toegelaten wordt (Adogame & Spickard, 2010). Toch is er een duidelijk religieus patroon te zien in het aantal landen waarvan de personen visumvrij kunnen reizen en het aantal landen waarvan de personen een visumplicht (Adogame & Spickard, 2010).

Daarnaast valt op dat de landen op de zogenoemde annex I lijst, landen waarvan de onderdanen een visum moeten aantonen indien zij de externe grenzen van het Schengengebied willen passeren, er geen specificering is waarom zij op die lijst staan. Hetzelfde geldt voor de landen op annex II, de lijst met landen waarvan de onderdanen vrijgesteld zijn van het hebben van een visum voor toetreding tot het Schengengebied. Het gaat daarbij om een verblijf tot 90 dagen in elke periode van 180 dagen. Voor langere periodes moeten deze personen wel een visum aanvragen (IND, z.d.).

5. Conclusie

Dit onderzoek is begonnen met en geschreven rondom de vraag:

Hoe spoort het Schengen visumbeleid met de mensenrechten van de Verenigde Naties?

Uit dit onderzoek is gebleken dat er grote verschillen bestaan rondom visa en het visumbeleid van het Schengengebied, maar ook daarbuiten. Deze verschillen zijn te zien op meerdere vlakken, zoals economisch, politiek en sociaal. Bij het beantwoorden van de gestelde vraag is gekeken naar hoe het beleid is geworden zoals het nu is. Wat blijkt is dat het zeer lastig is om een beleid op te stellen en grenzen te tekenen op plekken waar sommigen geen grenzen zien. Dit gaat vaak gepaard met grootschalige grensconflicten en het zich – soms op illegale wijze – toeëigenen van andermans grond. Waar deze grenzen dus precies liggen is al erg lastig aangezien grenzen verschillend liggen, aanwezig zijn en aanvoelen. Toch heeft de Europese Unie zijn eigen grenzen kunnen benoemen. Blijkbaar is er uit een groot aantal verschillende opinies over de al dan niet bestaande grenzen van de Europese Unie toch een gekozen die geldend is. Zoals in het hoofdstuk over grenzen al benoemd is, maakt het verschil van meningen over grenzen het maken van een beleid erg lastig.

Naast dat er een juist beleid opgesteld werd wat betreft de visa in het Schengengebied kan er gekeken worden in welke mate dit beleid zich verhoudt ten opzichte van verdragen over universele mensenrechten. Vrijwel alle verdragen waarmee vergeleken is, schrijven dat er geen onderscheid gemaakt mag worden op basis van afkomst, geloofsovertuiging of etniciteit. Wat er bij de Arabische Rechten van de Mens naar voren kwam is dat het geloof nog boven deze rechten komt te staan. Toch als er gekeken wordt naar het wel of niet verschaffen van een visum kan ook op basis van dat verdrag geen onderscheid gemaakt worden tussen personen op welk vlak dan ook. Bij het Schengengebied is helaas nog steeds sprake van dit onderscheid ondanks al deze verdragen over mensenrechten. Land van herkomst is nog steeds een factor die het wel of niet verschaffen van een visum kan beïnvloeden.

Op economisch vlak is er tevens sprake van een oneerlijke verdeling. Door visa hebben landen en gebieden als Schengen als het ware een entreprijs voor het toetreden tot het desbetreffende gebied. Deze entreprijs is voor het kopen van een visum. Tientallen jaren geleden was het, afgezien van de vergroting van de (internationale) mobiliteit, wél mogelijk van A naar B te reizen, ook als dit gebied niet het gebied is waar men zelf vandaan kwam. De regels rondom visa zorgen dus voor een inperking van het vrij reizen op internationaal gebied. In de UVRM en EVRM wordt nu alleen nog maar het vrije reizen op eigen gebied en binnen dat gebied benoemd. De kosten rondom het aanvragen van visa zorgen voor een ongelijke verdeling onder de bevolking.

Er bestaat dus een spanning tussen het huidige Schengen visumbeleid en de universele mensenrechten aangezien er is aangetoond dat er grote verschillen bestaan tussen deze twee. Elk mensenrechtenverdrag waarmee is vergeleken toont aan een andere visie te hebben op migratie en de manier waarop personen beoordeeld moeten worden.

6. Discussie en aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Zoals eerder genoemd zijn de geraadpleegde bronnen geschreven in het Engels of in het Nederlands. Zoals bekend bestaat het Schengengebied uit een gebied vol met verschillende culturen, gedragen en talen. Daarom zou het voor vervolgonderzoek aanbevolen worden om ook literatuur in andere talen te raadplegen. Hierdoor kan bijvoorbeeld meer gezocht worden naar de nationale visie van verschillende landen uit het Schengengebied op het bestaande visumbeleid. Op die manier zouden er interessante vergelijkingen gemaakt kunnen worden tussen verschillende lidstaten van het Schengengebied waardoor de verschillen en overeenkomsten in hun visie op het huidige beleid duidelijk naar voren komen. Daarnaast is het ook mogelijk om te onderzoeken in welke mate lidstaten van het Schengengebied zich aan de regels van het visumbeleid houden en in welke mate zij zich daarbinnen vrij mogen bewegen.

In dit onderzoek is voornamelijk ingegaan op de geschreven wetten aangaande mensenrechten. Daarbij is een vergelijking gemaakt tussen het visumbeleid en de UVRM, EVRM en de mensenrechten van de Arabische Liga. In vervolgonderzoek zou daarnaast nog gekeken kunnen worden in welke mate ongeschreven rechten een rol spelen bij het visumbeleid.

Wat betreft het onderzoeksgebied zijn ook nog een aantal mogelijkheden, bijvoorbeeld het onderzoeken hoe het visumbeleid van een ander gebied zich verhoudt tot de geldende mensenrechten. Door het visumbeleid van een ander gebied te onderzoeken kan een vergelijking worden gemaakt tussen de mate van handhaving van de mensenrechten voor beide gebieden.

Een mogelijk punt voor het bestrijden van het gebruiken van het land van herkomst als factor die mede kan bepalen of een visum wel of niet verschaft wordt is het blanco behandelen van gevallen. Wat hiermee bedoeld wordt is dat er per persoon gekeken wordt of deze een visum krijgt zonder daarbij de naam of het land van herkomst genoemd worden. Op deze manier wordt de objectiviteit vergroot en is er minder mogelijkheid dat er op basis van naam of land van herkomst geoordeeld wordt.

7. Reflectie

Helaas moest dit onderzoek uitgevoerd worden in een tijd van beperkingen en aangescherpte regels aangaande reizen, ontmoetingen en colleges. In een gebied waarin normaal gesproken vrij en visumvrij gereisd kon worden en in vrijheid colleges fysiek gevolgd konden worden gooide een wereldwijde pandemie roet in het eten. Deze pandemie heeft ook invloed gehad op het uitvoeren van dit onderzoek. Door reisbeperkingen en fysieke omstandigheden was het lange tijd niet mogelijk om fysieke bronnen te raadplegen. Ondanks de sterk groeiende wereld van online literatuur is nog steeds een groot aantal zeer relevante boeken niet online beschikbaar.

Wat in dit onderzoek goed is gegaan is de mate van planning. De werkdruk is gelijkmatig over de onderzoeksperiode verdeeld en was ook voldoende. Daarnaast was er tijdens het traject veel ruimte voor vragen en tips vanuit de begeleiding, waarvoor dank. Het gebruik van een logboek en een planning met daarin precies wat er op een dag gedaan moest worden heeft sterk bijgedragen aan het stabiel verlopen van dit onderzoeksproces. Er is ruimte voor verbetering op het vlak van peer reviewing. Er is tijdens dit traject te weinig gebruik gemaakt van het laten peer reviewen van het onderzoek. Dit had zeker kunnen helpen om het onderzoek nog duidelijker, leesbaarder en professioneler te maken.

Als er na het doen van het onderzoek gekeken wordt naar de wetenschappelijke relevantie kan gezegd worden dat er een aanvulling is gegeven op het debat rondom visumpolitiek en universele mensenrechten. De aangetoonde overeenkomsten, maar vooral verschillen tussen het Schengen visumbeleid en de universele mensenrechten tonen aan dat er bij de bepaling en voering van het visumbeleid in het Schengengebied weinig rekening gehouden wordt met universele mensenrechtenverdragen. In dit onderzoek is met name aangetoond dat er grote verschillen bestaan rondom beoordeling op basis van land van herkomst en nationaliteit. Daarnaast is op maatschappelijk vlak een aanvulling gegeven op het debat rondom mensenrechten en visumbeleid. Dit onderzoek draagt bij het verduidelijken van de overeenkomsten en verschillen tussen het Schengen visumbeleid en de universele mensenrechten. Voor vervolgonderzoek zouden deze verschillen nog verder aangetoond kunnen worden door ook nationale mensenrechten en literatuur geschreven in andere talen dan Nederlands en Engels te raadplegen.

8. Bibliografie

- Adogame, A., & Spickard, J. (2010). *Religion Crossing Boundaries*. Brill.
- Agirdag, O. (2020). *Onderwijs in een gekleurde samenleving*. Epo; Berchem, België.
- Al Olaimy, L. (2019). *Compassionate Counterterrorism*. Macmillan Publishers.
- Amnesty International. (2018, 22 maart). *Steeds meer wetten tasten de rechtsstaat in Europa aan*. <https://www.amnesty.nl/watwedoan/landen/mensenrechtensituatie-in-europa>
- Amnesty International. (2020, 15 september). *Universaliteit en universele waarden*. <https://www.amnesty.nl/encyclopedie/universaliteit-en-universele-waarden>
- Baehr, P., & Castermans-Holleman, M. (2003). *The Role of Human Rights in Foreign Policy*. Palgrave Macmillan.
- Banister, D., & Stead, D. (2004). Impact of information and communications technology on transport. *Transport Reviews*, 24(5), 611–632. <https://doi.org/10.1080/0144164042000206060>
- Barton, K. C. (2019). Students' Understanding of Institutional Practices: The Missing Dimension in Human Rights Education. *American Educational Research Journal*, 57(1), 188–217. <https://doi.org/10.3102/0002831219849871>
- Bevir, M. (2010). Interpreting Territory and Power. *Government and Opposition*, 45(3), 436–456. <https://doi.org/10.1111/j.1477-7053.2010.01320.x>
- Bhagwati, J. (2003). Borders beyond control. *Foreign Affairs*, 82(1), 98–104.
- Brown, C. (1997). Universal human rights: A critique. *The International Journal of Human Rights*, 1(2), 41–65. <https://doi.org/10.1080/13642989708406666>
- Canessa, M. (2018). *Human Rights* [Afbeelding]. <https://images.freeimages.com/images/large-previews/71c/ate-1315806.jpg>
- Castles, S. (2004). Why migration policies fail. *Ethnic and Racial Studies*, 27(2), 205–227. <https://doi.org/10.1080/0141987042000177306>
- Carens, J. H. (1987). Aliens and Citizens: The Case for Open Borders. *The Review of Politics*, 49(2), 251–273. <https://doi.org/10.1017/s0034670500033817>
- Cornelius, W. A., Haus, L., Martin, P. L., & Hollifield, J. F. (1996). Controlling Immigration: A Global Perspective. *International Migration Review*, 30(2), 600. <https://doi.org/10.2307/2547396>
- Czaika, M., & Hobolth, M. (2016). Do restrictive asylum and visa policies increase irregular migration into Europe? *European Union Politics*, 17(3), 345–365. <https://doi.org/10.1177/1465116516633299>

- Czaika, M., & Neumayer, E. (2017). Visa restrictions and economic globalisation. *Applied Geography*, 84, 75–82. <https://doi.org/10.1016/j.apgeog.2017.04.011>
- DeFreese, M. (2017, 30 juni). *Visa Free by 2018? Africa's Open Visa Policy*. HuffPost. https://www.huffpost.com/entry/visa-free-by-2018-africas_b_10745768
- De Hert, P. & Vanderborght, J. (1996). *Informatieve politiesamenwerking over de grenzen heen. Deel 2*. Politeia, Brussel, België.
- Delanty, G. (2006). Borders in a Changing Europe: Dynamics of Openness and Closure. *Comparative European Politics*, 4(2–3), 183–202. <https://doi.org/10.1057/palgrave.cep.6110073>
- den Heijer, M. (2018). Visas and Non-discrimination. *European Journal of Migration and Law*, 471–488. <https://doi.org/10.1163/15718166-12340039>
- Donnan, H., & Wilson, T. M. (2020). *Borders* (1ste ed.). Routledge.
- Düvell, F. (2005). *Illegal Immigration in Europe*. Palgrave Macmillan.
- Dzehtsiarou, K., Konstadinides, T., Lock, T., & O'Meara, N. (2014). *Human Rights Law in Europe*. Taylor & Francis.
- European Commission. (2014). *Schengen Brochure*. http://ec.europa.eu/dgs/homeaffairs/elibrary/docs/schengen_brochure/schengen_brochure_dr3111126_en.pdf
- European Commission. (2016, 16 november). *Security Union: Commission proposes a European Travel Information and Authorisation System*. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_16_3674
- European Council. (2000, september). *Schengen Aquis*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=OJ:L:2000:239:FULL&from=EN>
- EUROPOL (1969). Memorandum for proposals on items for discussion concerning European initiatives. Initial suggestions for work schedule and progression, 1086/96.
- Frontex. (2021). *Belangrijkste verantwoordelijkheden*. <https://frontex.europa.eu/nl/wat-wedoen/belangrijkste-verantwoordelijkheden/>
- Ganster, P., Lorey, D. E., Anderson, M., Baker, F., Bowman, K. S., Butler, R. W., Dalin, C., Clement, N., Dallen, T. J., & Dzurek, D. J. (2005). *Borders and Border Politics in a Globalizing World*. Adfo Books.
- Grimson, A. (2004). Fronteras, naciones y región. *Ibase*, 1–25. https://www.ibase.br/userimages/alejandro_grimson_esp.pdf
- Guiraudon, V., & Lahav, G. (2000). Comparative perspectives on border control: Away from the border and outside the state. *The wall around the west: State borders and immigration controls in North America and Europe*, 55–81.

- Guild, E., & Bigo, D. (2005). Policing at a distance: Schengen visa policies. *Controlling frontiers. Free movement into and within Europe*.
- Henkin, L. (1998). Religion, Religions, and Human Rights. *The Journal of Religious Ethics*, 26(2), 229-239. Geraadpleegd op 10 juni, 2021, van <http://www.jstor.org/stable/40008655>
- Henley & Partners. (2018). *Henley Passport Index 2008 to 2020*. Henley Passport Index. <https://www.henleypassportindex.com/passport>
- Hoffmann, S. L. (2016). Human Rights and History. *Past & Present*, 232(1), 279–310. <https://doi.org/10.1093/pastj/gtw013>
- Houtum, H. van (2010). Human Blacklisting: The Global Apartheid of the EU's External Border Regime. *Environment and Planning D: Society and Space*, 28(6), 957–976. <https://doi.org/10.1068/d1909>
- Houtum, H. van, Kramsch, O., & Zierhofer, W. (2017). *B/ordering Space*. Taylor & Francis. https://books.google.nl/books?hl=nl&lr=&id=-ltBDgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PT10&dq=van+houtum&ots=Gm503GRraq&sig=EX3rjKmbriLiKLWM4gIXU0H8oLbU&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false
- Houtum, H. van & Uden, A. van (2021). The birth of the paper prison: the global inequality trap of visa borders. *Environment and Planning C. Politics and Space* https://henkvanhoutum.nl/wp-content/uploads/2021/02/2021-Rethinking-biopolitics-pagina-20-23_pages.pdf
- Hume, D. (1882). *The Philosophical Works of David Hume* (Vol. 2 ed.). Longmans, Green & co., London.
- Ianchovichina, E. M. B., Burger, M., & Witte, C. (2020, 29 januari). *Why are people protesting?* Brookings. <https://www.brookings.edu/blog/future-development/2020/01/29/why-are-people-protesting/>
- IND. (z.d.). *Reizen in de Schengenlanden met uw verblijfsvergunning of visum*. Immigratie- en Naturalisatiedienst. Geraadpleegd op 10 juni 2021, van <https://ind.nl/Paginas/Het-Schengengebied.aspx>
- INTERPOL (1996). Strategy paper Doc. n. 2623-09/1.
- Ishay, M. (2008). *The History of Human Rights* (1ste ed.). Amsterdam University Press.
- Koslowski, R., & Kratochwil, F. V. (1994). Understanding change in international politics: the Soviet empire's demise and the international system. *International organization*, 215-247.
- Kriz, G. J. (1992). International co-operation to combat money laundering: The nature and role of mutual legal assistance treaties. *Commonwealth Law Bulletin*, 18(2), 723–734. <https://doi.org/10.1080/03050718.1992.9986197>

- Meyers, E. (2000). Theories of international immigration policy—A comparative analysis. *International migration review*, 34(4), 1245-1282.
- Ministerie van Buitenlandse Zaken. (2021, 19 mei). *Visa voor Nederland*. Reizen | Nederlandwereldwijd.nl | Ministerie van Buitenlandse Zaken.
<https://www.nederlandwereldwijd.nl/reizen/visa-voor-nederland>
- Mugwanya, G. (2003). *Human Rights in Africa: Enhancing Human Rights Through the African Regional Human Rights System*. Brill - Nijhoff.
- Mummendey, A., & Otten, S. (1998). Positive–Negative Asymmetry in Social Discrimination. *European Review of Social Psychology*, 9(1), 107–143.
<https://doi.org/10.1080/14792779843000063>
- Nierop, T. (1995). Globalisering, internationale netwerken en de regionale paradox. *Amsterdams Sociologisch Tijdschrift*, 22(1).
<https://ugp.rug.nl/ast/article/view/23704/21157>
- Normand, R. (2008). *Human Rights at the UN: The Political History of Universal Justice*. Indiana University Press.
- O'Dowd, L. (2002). The Changing Significance of European Borders. *Regional & Federal Studies*, 12(4), 13–36. <https://doi.org/10.1080/714004774>
- O'Dowd, L. (2010). From a 'Borderless World' to a 'World of Borders': 'Bringing History Back in'. *Environment and Planning D: Society and Space*, 28(6), 1031–1050.
<https://doi.org/10.1068/d2009>
- Ostaijen, M. M. A. (2017). *Worlds Between Words*. Amsterdam University Press.
- Özdemir, Z., & Ayata, A. ş. G. ş. (2018). Dynamics of exclusion and everyday bordering through Schengen visas. *Political Geography*, 66, 180–188.
<https://doi.org/10.1016/j.polgeo.2017.05.005>
- Paasi, A. (2009). Bounded spaces in a 'borderless world': border studies, power and the anatomy of territory. *Journal of Power*, 2(2), 213–234.
<https://doi.org/10.1080/17540290903064275>
- Petersmann, E. U. (2008). Human Rights, International Economic Law and "Constitutional Justice". *European Journal of International Law*, 19(4), 769–798.
<https://doi.org/10.1093/ejil/chn041>
- Recchi, E., Deutschmann, E., Gabrielli, L., & Kholmatova, N. (2021). The global visa cost divide: How and why the price for travel permits varies worldwide. *Political Geography*, 86, 2–8. <https://doi.org/10.1016/j.polgeo.2021.102350>
- Renault, G., Vanderborght, J., & Van Outrive, L. (1996). La collaboration policière internationale en Europe. *Déviance et société*, 20(2), 203–208.
<https://doi.org/10.3406/ds.1992.1264>

- Schabas, W. A. (2015). *The European Convention on Human Rights*. Oxford University Press.
- Schotel, B. (2013). *On the Right of Exclusion: Law, Ethics and Immigration Policy*. Taylor & Francis.
- Silvestre, S. (1999). Les Accords de Schengen jusqu'après Amsterdam. *Louvain la Neuve: École de Criminologie*.
- Smith, C. (2007). Visa Stories: Human Rights, Structural Violence and Ethical Globalisation. *Archaeologies*, 3(2), 179–185. <https://doi.org/10.1007/s11759-007-9020-1>
- Spijkerboer, T. P. (2012). Het debat over het Europese Hof voor de Rechten van de Mens. *Nederlands Juristenblad*, 2012, 254-262. [242].
- Ssenyonjo, M. (2018). Responding to Human Rights Violations in Africa. *International Human Rights Law Review*, 7(1), 1–42. <https://doi.org/10.1163/22131035-00701003>
- Sullivan, D. J. (1994). Women's Human Rights and the 1993 World Conference on Human Rights. *American Journal of International Law*, 88(1), 152–167. <https://doi.org/10.2307/2204032>
- van den Herik, M., & Schuitema, A. (2016). *Een onderzoekende houding* (Vol. 2016). Coutinho.
- van der Rijst, R. (2009). *The Research-teaching Nexus in the Sciences: Scientific Research Dispositions and Teaching Practice*. ICLON / Universiteit Leiden.
- Vavoula, N. (2017, 6 maart). *European Travel Information and Authorisation System (ETIAS): A Flanking Measure of the EU's Visa Policy with Far Reaching Privacy Implications by Niovi Vavoula*. SSRN. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2928082
- Verbruggen, C. (2019). Mensenrechten als realistische utopie. In *30 keer in je recht* (pp. 4-7). Brussel: ABVV Metaal.
- Verordening van het Europees Parlement en de Raad. (2019, 13 november). Geraadpleegd van <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019R1896&from=EN>
- Voermans, W. J. M. (2008). Mensenrechten zijn niet universeel. *Elsa Magazine*, 2008(3), 29-31. Geraadpleegd van <https://scholarlypublications.universiteitleiden.nl/access/item%3A3076538/view>
- Votoupalová, M. (2018). Schengen Cooperation: What Scholars Make of It. *Journal of Borderlands Studies*, 35(3), 403–423. <https://doi.org/10.1080/08865655.2018.1457974>
- Wallace, R. B. (2004). Preference-Based Discrimination and Profit: On the Profitability of

Discriminatory Spatial Policy. *Journal of Economics Management Strategy*, 13(2), 351–369. <https://doi.org/10.1111/j.1530-9134.2004.00014.x>

Walt, S. M. (1998). International relations: one world, many theories. *Foreign policy*, 29-46.

Walters, W. (2002). Mapping Schengenland: Denaturalizing the Border. *Environment and Planning D: Society and Space*, 20(5), 561–580. <https://doi.org/10.1068/d274t>

Walzer, M. (1983). *Spheres Of Justice*. Basic Books, New York, NY.

Weber, L. (2015). *Rethinking Border Control for a Globalizing World*. Taylor & Francis.